

Список використаних джерел:

1. Теоретичне обґрунтування використання імітаційних засобів для розвитку професійно-важливих якостей працівників спецпідрозділів міністерства внутрішніх справ України. / В. Є. Гурський. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013.
2. Використання пейнтболу страйкболу та лазерних тирів для розвитку професійно важливих якостей працівників спецпідрозділів мвс [Електронний ресурс] // Вісник Національного університету оборони України. – 2014.
3. Тробюк В. І. 3. Використання інтерактивних методів навчання на заняттях з вогневої підготовки / Віктор Іванович Тробюк. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2015. – № 5.
4. Методичні рекомендації щодо використання страйкбольного та пейнтбольного обладнання в системі службової підготовки працівників органів внутрішніх справ // Департамент кадрового забезпечення МВС України від 28 березня 2013 року, № 5093/Лк.
5. Впровадження в навчальний процес технічних засобів навчання як вагома складова якісної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: http://www.dli.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6187:2017-03-14-1&catid=4:novini&Itemid=9.

Куфлієвський Андрій Станіславович

начальник соціально-психологічного факультету Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, доцент

Середа Юлія Ігорівна

фахівець соціально-психологічного факультету Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук

Якименко Олександр Сергійович

викладач кафедри фізичної реабілітації спортивної медицини з курсом фізичного виховання і здоров'я Харківського національного медичного університету

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

У ході реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій пріоритетна увага приділяється вирішенню проблем економічного і правового характеру. Однак у створенні професійних основ сучасної системи цивільного захисту проявляється недооцінка ролі психологічних умов діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів.

Серед проблем підготовки психологів системи цивільного захисту, особливо під час навчання їх у вищому навчальному закладі, проблема їх професіоналізації займає одне з центральних місць у навчально-виховному процесі.

Ця проблема багатогранна і багатопланова, вона вирішується різними фахівцями та посадовими особами – командирами і начальниками всіх ступенів, педагогами, фахівцями професійного відбору та кадрових органів. Разом з тим як психологічна проблема вона не достатньо обґрунтована і досліджена.

Для того щоб професіоналізація психологів мала опрацьовану і обґрунтовану структуру, необхідно теоретичне вивчення та дослідження цього процесу як в ході навчання у навчальних закладах, так і в процесі служби. Необхідні обґрунтовані і практично ефективні методики відбору курсантів для навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), об'єктивні кваліфікаційні вимоги для раціонального розподілу і призначення на посади випускників, ефективна система психологічного супроводу та підтримки професійного самовизначення під час навчання та проходження служби.

Виконання такого завдання ускладнено відсутністю розроблених і систематизованих умов професіоналізації психологів.

Особливої актуальності набуває дана проблема в умовах сьогодення, коли питання професіоналізму і професіоналізації набувають вирішального значення і мають прямий матеріальний і морально-психологічний ефект.

У працях психологів проблеми професійної підготовки та професіоналізації розглядалися як в рамках теоретико-методологічних досліджень (діяльність і особистість, розвиток психіки в діяльності, єдність свідомості і діяльності), так і в прикладних напрямках (професійний психологічний відбір, професійна адаптація, (професійно-особистісне самовизначення [1].

Актуальність теми визначається наступними положеннями:

- дана тема у пропонованому аспекті не знаходить свого вирішення у керівних документах, що регламентують професійну підготовку психологів у вищих навчальних закладах;

- при відборі кандидатів у ВНЗ групам профвідбору завдання професійного психологічного відбору психологів ставляться, але розроблених і обґрунтованих методик для профвідбору власне самих психологів немає;

- у наявних керівних документах і методичних матеріалах недостатньо відображені власне психологічні аспекти професіоналізації курсантів під час навчання у ВНЗ;

- облік у навчально-виховному процесі психологічних умов професіоналізації дозволяє задіяти основний резерв зусиль командирів, начальників, науково-педагогічних працівників – резерви розвитку особистості курсантів, які навчаються у ВНЗ [2].

Актуальність дослідження і обґрунтування психологічних умов професіоналізації курсантів, теоретична і практична значущість цієї проблеми, а також недостатня розробленість її обумовили вибір теми цього дослідження.

Об'єктом дослідження є професіоналізація курсантів під час навчання у вищому навчальному закладі.

Предметом дослідження є психологічні умови професіоналізації курсантів під час навчання у вищому навчальному закладі.

Мета дослідження: на підставі змістовного аналізу та узагальнення теоретичних джерел, результатів і висновків з експериментальної роботи виявити та обґрунтувати психологічні умови та зміст професіоналізації курсантів під час навчання у ВНЗ.

Відповідно до мети завданнями дослідження є:

1. Виявити сутність, зміст та особливості професіоналізації курсантів під час навчання у ВНЗ, встановити психологічний зміст реалізації психологічних умов у формі професійно-особистісної адекватності, професійно-особистісної деформації і професійно-особистісної індиферентності.

2. Обґрунтувати стійку залежність і вплив психологічних умов професіоналізації курсантів на процес взаємоузгодження вимог професії до особистості та особистості до професії.

3. Розробити і адаптувати на основі виявлених психологічних умов методику психологічного супроводу психологів під час навчання з метою підвищення ефективності процесу їх професіоналізації.

У дослідженні було використано комплекс наукових методів: професіографія, якісний і змістовний аналіз документів, спостереження, анкетування, психологічне тестування, нестандартизоване інтерв'ю, профорієнтаційна бесіда, аналіз незалежних характеристик, констатуючий та формуючий психологічні експерименти [2].

Дослідження проводилися в Національному університеті цивільного захисту України на соціально-психологічному факультеті (з 2007 року по 2017 рік).

Всього різними методами було обстежено 142 людини.

Професіоналізація психологів під час навчання у вищому навчальному закладі – це складний багатоплановий процес взаємоузгодження вимог професії до людини з одного боку і особистості до професії з іншого. Основними етапами професіоналізації є наступні: вибір професії; професійна адаптація; професійне зростання (самовизначення). Під час навчання психологів у навчальному закладі цивільного захисту найбільш значущим є етап професійного зростання (самовизначення).

Професіоналізація ґрунтується на психологічних умовах, які реалізуються у формі професійно-особистісної адекватності, деформації та індиферентності - як можливих стратегій. Психологічний зміст і динаміка даних стратегій у курсантів проявляється в навчально-виховному процесі і

дає змогу ефективніше використовувати ресурси підготовки психологів для ДСНС України, максимально пов'язати діяльність навчальних з професійними та іншими потребами здобувачів освіти у ВНЗ. Соціально і особистісно схвалюваною є стратегія професійно-особистісної адекватності, яка реалізується на всіх етапах професіоналізації, а її динаміка залежить від впливу науково-педагогічних працівників та актуалізації мотиваційно-сислової сфери здобувачів освіти.

Процес професіоналізації передбачає прийняття особистістю інших стратегій - професійно-особистісної деформації та індиферентності. Ці стратегії соціально не схвалюються, але в особистісному плані можуть мати ефект самозбереження.

Професіоналізація психологів забезпечується в першу чергу наступними психологічними умовами, що виражаються в актуалізації мотиваційно-сислової сфери особистості: при проходженні у навчанні стратегії професійно-особистісної адекватності як соціально схвалюваних і прийнятих особистісно узгоджених показників навчальної діяльності та адекватних новоутворень здобувачів освіти; формування в процесі професіоналізації необхідних для майбутньої діяльності професійно-важливих якостей у вигляді нових психологічних утворень, навичок і вмінь самоконтролю, саморозвитку, самовдосконалення, саморегуляції, самопроекування.

Психологічний супровід професіоналізації під час навчання у ВНЗ спрямовано на актуалізацію особистісного сенсу у професійному розвитку психолога в період навчання; удосконалення прийомів і способів самооцінки та самовизначення; включення тренінгу нових психологічних утворень (знань, навичок і умінь) в навчально-виховний процес [2].

Практична значущість дослідження полягає в тому, що результати дослідження, узагальнення і висновки про психологічні умови професіоналізації психологів під час навчання можуть бути використані для вдосконалення професійної підготовки психологів у системі відомчої освіти, підвищення ефективності діяльності начальницького складу навчальних підрозділів, психологів, педагогів, фахівців профвідбору, працівників кадрових апаратів.

Список використаних джерел:

1. Маркова А.К. Психология профессионализма. Издательство: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996 г. – 312 с.
2. Серета, Ю.І. Професіографічний аналіз діяльності працівників служби психологічного забезпечення Державної служби України з надзвичайних ситуацій : дис.. – кандидата психол. наук : 19.00.09 / Серета Юлія Ігорівна. – Х., 2015. – 134 с.